

Polisi Angenion Dysgu Ychwanegol Disgwyliadau

MABWYSIADWYD AR : 02 /12 /25

Llofnodwyd gan Gadeirydd y Llywodraethwyr

Erthygl 29:

"Rhaid i addysg hyrwyddo eich hawliau a'ch helpu i ddatblygu eich sgiliau a'ch doniau i'r eithaf."

Dogfen 'Disgwyliadau' Anghenion Dysgu Ychwanegol Castell-nedd Port Talbot

Diwygiwyd Ionawr 2025

Bydd y ddogfen hon yn amlinellu'r disgwyliadau a roddir ar ysgolion a'r awdurdod lleol mewn perthynas â chefnogi disgyblion ag Anghenion Dysgu Ychwanegol o dan y fframwaith deddfwriaethol newydd, Côt Anghenion Dysgu Ychwanegol Cymru 2021.

Cyflwyniad

Mae Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg Cymru (ADYTA) 2018 yn darparu deddfwriaeth newydd ar gyfer cefnogi plant a phobl ifanc ag Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY), ac mae côd gorfodol yn cyd-fynd â hi. Nod yr ymagwedd newydd, fel a nodir yn y côd, yw:

'Cefnogi'r gwaith o greu system addysg gwbl gynhwysol lle rhoddir cyfle i bob plentyn a pherson ifanc lwyddo a chael mynediad at addysg sy'n diwallu ei anghenion ac sy'n ei alluogi i fynd ati i ddysgu, manteisio ar ei addysg a'i mwynhau.'

Mae'r fframwaith statudol newydd yn seiliedig ar yr egwyddorion a'r nodau allweddol canlynol:

Ymagwedd sy'n seiliedig ar hawliau lle mae safbwyntiau, dymuniadau a theimladau'r plentyn, y person ifanc a'u rhieni/gofalwyr yn ganolog i gynllunio a darparu cefnogaeth; a lle mae'r plentyn, y person ifanc a'u rhieni/gofalwyr yn cael eu galluogi i gyfrannu cymaint â phosib at y prosesau gwneud penderfyniadau. Gellir cyflawni hyn drwy weithredu Arfer sy'n Canolbwyntio ar yr Unigolyn.

Adnabod ac ymyrryd yn gynnar a chynllunio pontio effeithiol, lle mae anghenion yn cael eu hadnabod ac mae darpariaeth yn cael ei rhoi ar waith cyn gynted â phosib.

Cydweithredu, lle mae gwasanaethau'n gweithio gyda'i gilydd i sicrhau bod ADY yn cael eu hadnabod yn gynnar, a bod cefnogaeth gydgyssylltiedig briodol yn cael ei rhoi ar waith i alluogi plant a phobl ifanc i gyflawni disgwyliadau, profiadau a deilliannau cadarnhaol.

Addysg gynhwysol, sy'n cefnogi cyfranogiad llawn mewn addysg brif ffrwd, lle bynnag y bo'n ymarferol, a lle y defnyddir dull lleoliad cyfan i ddiwallu anghenion plant a phobl ifanc ag ADY.

System ddwyieithog, lle cymerir pob cam rhesymol i gyflwyno'r Ddarpariaeth Ddysgu Ychwanegol (DDdY) yn Gymraeg.

Beth yw diben yr arweiniad hwn?

Dan y system ADY newydd, mae dyletswydd ar bob awdurdod lleol i adolygu'r trefniadau a wneir gan ysgolion i ddiwallu anghenion plant a phobl ifanc ag ADY. Diben hyn yw sicrhau bod y ddarpariaeth gyffredinol sydd ar gael yn ddigonol i ddiwallu'r angen. Felly, diben yr arweiniad hwn yw cefnogi ysgolion i ddeall y canlynol:

- Yr hyn y disgwylir i Awdurdod Lleol Castell-nedd Port Talbot ei adolygu;
- Yr hyn a ddisgwylir gan ysgolion prif ffrwd o ran diwallu anghenion plant a phobl ifanc ag ADY yng Nghastell-nedd Port Talbot;
- Yr hyn y mae Awdurdod Lleol Castell-nedd Port Talbot yn ei gynnig o ran cefnogi ysgolion i gyflawni eu dyletswyddau statudol o dan y ddeddfwriaeth newydd.

Disgwyliadau ar Awdurdod Lleol Castell-nedd Port Talbot

Mae'n rhaid i awdurdodau lleol, wrth arfer eu swyddogaethau o dan Ran 2 o'r Ddeddf mewn perthynas â phlentyn o oedran ysgol gorfodol y dylid ei addysgu mewn ysgol, sicrhau bod y plentyn yn cael ei addysgu mewn ysgol brif ffrwd a gynhelir, sef ysgol a gynhelir nad yw'n ysgol arbennig neu'n Ganolfan Cefnogi Dysgu. Mae hyn yn adlewyrchu'r egwyddor y bydd addysg brif ffrwd er lles gorau'r plentyn neu'r person ifanc yn y rhan fwyaf o achosion. Mae'r eithriadau i'r rhain yn gyfyngedig ([Adran 51 o'r Ddeddf](#)).

O ganlyniad, disgwylir i Awdurdod Lleol Castell-nedd Port Talbot gael barn ynghylch i ba raddau y mae'r canlynol ar gael yn yr ysgolion a gynhelir yn ei ardal:

- addysgu gwahaniaethol o ansawdd uchel;
- ymyrraeth a chefnogaeth wedi'u targedu;
- systemau effeithiol i fonitro cynnydd a chyrhaeddiad plant a phobl ifanc ag ADY a'u cynnwys ym mywyd beunyddiol yr ysgol;
- trefniadau ar gyfer cynnwys yr awdurdod lleol ac arbenigwyr gwasanaethau cymorth ehangach mewn achosion lle bo'n briodol gwneud hynny;
- trefniadau ar gyfer adolygu effeithiolrwydd ymyriadau a ddefnyddiwyd i gefnogi plant a phobl ifanc ag ADY a sgiliau ac arbenigedd staff;

- trefniadau ar gyfer cynnwys plant a phobl ifanc a rhieni/gofalwyr ar bob cam. ([Is-adran 7.10 o'r Côt](#))

Er mwyn sefydlu darlun clir o allu ac effeithiolrwydd y ddarpariaeth ar gyfer plant a phobl ifanc ag ADY, bydd y Gwasanaeth Cynhwysiad, mewn partneriaeth â Swyddogion Cefnogi Addysg, yn cydweithio ag ysgolion i adolygu a yw trefniadau lleol yn ddigonol i ddiwallu anghenion.

Mae Gwasanaeth Cynhwysiad Awdurdod Lleol Castell-nedd Port Talbot wedi datblygu Cynnig Cymorth Ymgynghorol sydd ar gael i bob ysgol, gan gynnwys ysgolion prif ffrwd, Canolfannau Cymorth Dysgu ac ysgolion arbennig. Ar ben hynny, cynigir rhaglen hyfforddi gynhwysfawr i bob ysgol ar draws yr awdurdod lleol, sy'n cael ei hadolygu a'i diwygio bob blwyddyn yn unol ag anghenion.

Cydnabyddir hefyd y gall fod angen i Awdurdod Lleol Castell-nedd Port Talbot adolygu ei fecanwaith ariannu presennol ar gyfer ysgolion mewn perthynas ag ADY, wrth i'r fframwaith statudol newydd gael ei sefydlu.

Disgwyliadau ar Ysgolion

Wrth arfer ei swyddogaethau o dan y Ddeddf ADYTA, dylai pob ysgol ddisgwyl cymryd pob cam rhesymol i sicrhau darpariaeth i ddiwallu anghenion plant a phobl ifanc ag ADY a chadw at ei hegwyddor sylfaenol o addysg gynhwysol.

Mae addysg gynhwysol lwyddiannus yn gyfuniad o arweinyddiaeth effeithiol mewn ysgolion, gan ddarparu'r amodau lle gall amgylchedd cynhwysol ac arloesol ffynnu, ynghyd ag athrawon a chanddynt y sgiliau a'r wybodaeth gywir i greu ystafelloedd dosbarth cynhwysol. Mae rôl y Cydlynnydd Anghenion Dysgu Ychwanegol (CADY) yn hanfodol er mwyn sicrhau datblygiad strategol arferion cynhwysol mewn ysgol, ac mae'n chwarae rhan bwysig wrth gynghori ar y cymorth ehangach a ddarperir yn y lleoliad addysg a chyfrannu ato, yn ogystal â'r dysgu proffesiynol ar gyfer aelodau eraill o staff. Am y rheswm hwn, disgwylir i'r CADY fod yn dra chymwys a mynd ati i ymgymryd â hyfforddiant i gefnogi'i ddatblygiad proffesiynol parhaus ei hun.

Disgwylir i'r CADY fod yn rhan o'r Uwch-dîm Arweinyddiaeth hefyd, a darperir digon o amser ac adnoddau iddo ymgymryd â'i gyfrifoldebau'n effeithiol. Fodd

bynag, nid yw penodi CADY yn cael gwared ar gyfrifoldebau'r gweithlu ehangach ac mae gan yr holl staff sy'n gweithio gyda phlant a phobl ifanc ag ADY gyfrifoldeb i sicrhau bod anghenion eu dysgwyr yn cael eu hadnabod ac y darperir ar eu cyfer ([Is-adran 8.4 o'r côd](#)).

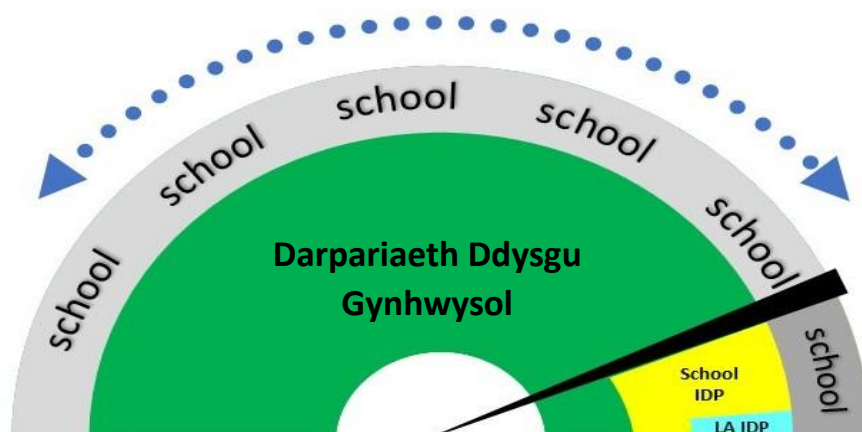
Mae addysgeg gynhwysol yn rhoi pwyslais ar y farn bod athrawon yn addysgu pob plentyn mewn amgylchedd cadarnhaol a chynhwysol, gan sicrhau bod pob dysgwr yn teimlo ei fod yn cael ei werthfawrogi, ei barchu, ei feithrin a bod ganddo ymdeimlad o berthyn. Mae cyd-ddealltwriaeth y bydd plant yn datblygu ar gyfraddau gwahanol ac, o ganlyniad, nid oes ymagwedd 'un ateb sy'n addas i bawb' at addysgu. Mae hyn yn golygu bod gan bob plentyn, ni waeth beth yw ei rwystr i ddysgu, fynediad cyfartal at gyfleoedd dysgu i lwyddo.

Mae cymorth i ddatblygu addysgeg gynhwysol ar gael i'r holl staff yng Nghastell-nedd Port Talbot drwy gyfleoedd cyngor ac ymgynghori rheolaidd gyda staff y Gwasanaeth Cynhwysiad, dewislen hyfforddiant y Gwasanaeth Cynhwysiad a chefnogaeth a ddarperir gan Swyddogion Cefnogi Addysg. Darperir cyfleoedd ychwanegol gan bartneriaid ehangach hefyd, megis Bwrdd Iechyd Prifysgol Bae Abertawe, yn ogystal â'r cynnig dysgu proffesiynol gan Lywodraeth Cymru a'r adnoddau hyfforddi rhanbarthol sydd ar gael yn Y Storfa ar lwyfan digidol Hwb. Bydd disgwyl i bob ymarferydd addysgu sy'n ymwneud ag addysgu a chefnogi dysgwyr ag ADY ddefnyddio'r cymorth hwn ni waeth beth fo'i brofiad blaenorol, ei gymwysterau neu'r lleoliad addysg y mae'n gweithio ynddo. Fel a amlinellir yn y côd:

Mae'r holl ymarferwyr addysgu'n gyfrifol am eu dysgu a'u datblygiad proffesiynol eu hunain; yn ogystal, dylid adnabod gofynion dysgu proffesiynol fel rhan o broses gynllunio'r lleoliad addysg a phroffiliau dysgu proffesiynol ymarferwyr.

Ar gyfer y rhan fwyaf o blant, caiff eu hanghenion eu diwallu drwy'r ysgol, gan ddefnyddio **darpariaeth ddysgu gynhwysol**. Mae hyn yn cynnwys cyfleoedd dysgu ac addysgu o ansawdd uchel, gwahaniaethu ac ymyriadau safonol wedi'u targedu. Lle nodir ADY sy'n gofyn am DDdY, bydd cynllun datblygu unigol (CDU) yn cael ei roi ar waith. Eto, ar gyfer y rhan fwyaf o ddisgyblion, bydd y CDU hwn yn cael ei gynnal gan yr ysgol.

Fodd bynnag, mewn rhai achosion bydd anghenion y plant y tu hwnt i'r hyn y gellid disgwyl i'r ysgol ei ddarparu'n rhesymol, a bydd yr awdurdod lleol yn mabwysiadu'r CDU (cyfeiriwch at Ddogfen 'Egwyddorion' Anghenion Dysgu Ychwanegol Castell-nedd Port Talbot).

- Degree of complexity – can move up or down depending on individual learner needs
- Effective inclusive whole-school practice with high quality routine teaching to meet individual learner needs. Advice and support in developing whole-school capacity can be sought from external agencies as appropriate.
- ALN identified, and school maintained IDP in place. Advice and guidance can be sought from external agencies to support schools in meeting the needs of individual learners. In some instances, external agencies may be directly involved with individual learners.
- An LA maintained IDP is required to support the school in securing the additional learning provision to meet the needs of individual learners.

Pam mae angen gwella arfer cynhwysol mewn ysgolion?

Fel rhan o'r agenda ddiwygio ehangach, mae'r cwricwlwm yng Nghymru yn newid ac mae Llywodraeth Cymru wedi nodi datganiad clir o'r hyn sy'n bwysig

wrth ddarparu addysg eang a chytbwys i bob dysgwr. Mae'n nodi disgwyliadau ar gyfer ysgolion bod y cwricwlwm, sy'n seiliedig ar bedwar diben craidd, yn hygyrch i **bob** plentyn a pherson ifanc.

Mae unrhyw newid systemig cynaliadwy ar draws ysgol gyfan yn dibynnu ar greu dealltwriaeth ar y cyd ac iaith a rennir o sut beth yw addysg gynhwysol mewn ysgolion.

Mae addysg gynhwysol lwyddiannus yn gyfuniad o arweinyddiaeth ysgol effeithiol sy'n darparu'r amodau lle gall amgylchedd cynhwysol ac arloesol ffynnu, ynghyd ag athrawon a chanddynt y sgiliau a'r wybodaeth gywir i greu ystafelloedd dosbarth cynhwysol. Felly, lle synhwyrol i ddechrau yw sicrhau bod cyfleoedd dysgu proffesiynol ar gael yn yr ysgol ar hyn o bryd. Bydd hyn yn helpu staff i gyflawni eu cyfrifoldeb proffesiynol i gynnwys pob dysgwr yn eu hystafelloedd dosbarth.

Mae tystiolaeth yn dangos bod rhai grwpiau o blant a phobl ifanc yn fwy agored i dangyflawni a chael eu hymyleiddio. Mae'r disgyblion hyn mewn mwy o berygl o ymddieithrio ac eithrio cymdeithasol. Mae ganddynt anghenion mwy amrywiol ac efallai y bydd angen mwy o gymorth arnynt na'u grŵp cyfoedion. O ganlyniad bydd angen ffordd wahanol o weithio, gyda ffocws penodol ar ddysgu ac addysgu sy'n dylanwadu ar ystod ehangach o ganlyniadau gwybyddol, cymdeithasol ac emosiynol i blant a phobl ifanc

Dyletswyddau Statudol

Yn ogystal â bod yn ddiben moesol i ysgolion, cefnogir arferion cynhwysol yn glir gan y gyfraith a dyletswyddau statudol cyfatebol Deddf Cydraddoldeb Cymru (2010), Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a Thribiwnlys Addysg Cymru (2018) a'r Côt Anghenion Dysgu Ychwanegol Cymru 2021 cysylltiedig.

Mae'r Ddeddf Cydraddoldeb (2010) yn gorfodi ysgolion i wneud addasiadau rhesymol a chymryd camau cadarnhaol ar gyfer plant a phobl ifanc a chanddynt nodweddion gwarchodedig er mwyn sicrhau mynediad cyfartal at ddarpariaeth addysg. Mae'n mynd y tu hwnt i'r addysg ffurfiol a ddarperir, gan gwmpasu holl weithgareddau'r ysgol megis gweithgareddau allgyrsiol a hamdden, clybiau ar ôl ysgol a gwaith cartref, gweithgareddau chwaraeon a theithiau ysgol, yn ogystal â chyfleusterau ysgol megis llyfrgelloedd a chyfleusterau TG.

Mae'r ddyletswydd addasiadau rhesymol yn un rhagweledol a pharhaus. Mae hyn yn golygu na ddylai ysgol aros nes bod ganddi ddysgwyr ag anhawster dysgu neu anabledd i wneud yr addasiadau angenrheidiol, a dylai'r ysgol gynllunio ymlaen llaw drwy'r *Cynllun Cydraddoldeb Strategol* gorfodol. Disgwylir i ysgolion gymryd camau gweithredu i fynd i'r afael â'r anfantais benodol, anghenion gwahanol neu gyfranogiad isel gan grwpiau o ddisgyblion penodol, a elwir yn ddarpariaethau gweithredu cadarnhaol, a chyhoeddi eu bwriadau yn eu *Cynllun Hygyrchedd*. Argymhellir bod ysgolion yn ymgynghori'n eang â rhanddeiliaid priodol, gan gynnwys arbenigwyr ALL a gweithwyr iechyd proffesiynol, i lunio hyn.

Mae'r Ddeddf ADYTA yn egluro bod yn rhaid i ysgolion sicrhau bod plant neu bobl ifanc ag ADY a nodwyd yn cael eu cynnwys yn holl weithgareddau'r ysgol. Er mwyn llwyddo i wneud hynny, mae'r côd statudol cysylltiedig yn egluro bod ymagwedd ysgol gyfan at wella'n hanfodol.

Mae'r system ADY yn dibynnu ar wybodaeth a phrofiad staff addysgu i nodi ffyrdd o ddarparu mynediad priodol at y cwricwlwm ar gyfer pob plentyn a pherson ifanc. Dylai diwallu anghenion dysgwyr ag ADY fod yn rhan o ymagwedd yr ysgol neu'r sefydliad cyfan at wella'r ysgol neu'r sefydliad. Mae gwybodaeth staff addysgu am sgiliau a galluoedd pob plentyn a pherson ifanc yn allweddol i hyn. Ni ellir gwahaniaethu, felly, rhwng gwella prosesau dysgu ac addysgu ar gyfer plant a phobl ifanc ag ADY a gwella prosesau dysgu ac addysgu ar gyfer plant a phobl ifanc yn yr ysgol gyfan.

Darpariaeth Ddysgu Gynhwysol

Bydd disgwyl i bob ysgol ddatblygu ei darpariaeth ddysgu gynhwysol ei hun a fydd ar gael i'r holl ddisgyblion gan gynnwys y rheini ag ADY. Bydd hyn yn ffurfio'r sylfaen ar gyfer yr holl gefnogaeth neu ddarpariaeth arall mewn ysgolion, ac mae'n cynnwys:

- 1) *Dysgu, addysgu a gwahaniaethu da.*
- 2) *Strategaethau addysgu wedi'u targedu i gefnogi pob maes angen.*
- 3) *Ymyriadau tymor byr/dal i fyny safonol wedi'u targedu.*

Dysgu, addysgu a gwahaniaethu da.

Mae gwahaniaethu'n hanfodol i ddarpariaeth ddysgu gynhwysol o ddydd i ddydd. Mae gan wahaniaethu ystyr eang oherwydd ei fod yn cynnwys unrhyw ffordd y gwneir addasiadau i gynnwys, cyflwyniad, amgylchedd neu ddisgwyliadau dysgu ac addysgu. Gall amrywio o rywbeth sydd wedi'i gynllunio'n ofalus, er enghraifft gweithgaredd penodol, ond gall hefyd fod yn rhywbeth sy'n digwydd yn y foment, fel ymateb disgybl i addysgu. Gall gwahaniaethu ddigwydd ar sawl lefel; gall fod yn ddwys o ran adnoddau, er enghraifft, defnyddio cynorthwydd addysgu i gefnogi disgybl penodol, neu gall fod yn ddiffwdan ac yn rhad, megis aralleirio cwestiwn. Ond, yn hanfodol mae athrawon effeithiol yn sicrhau bod gwahaniaethu'n barhaus ac yn treiddio i bob agwedd ar y wers ac nid yw'n weithgaredd untro, megis defnyddio taflen waith bwrpasol neu ddeunyddiau penodol. Dylai gwahaniaethu fod yn rhan annatod o bob gwrs.

I sicrhau bod dysgu ac addysgu da yn digwydd a bod anghenion pob dysgwr yn yr ystafell ddosbarth yn cael ei ddiwallu, mae hefyd yn hanfodol bod trefniadaeth yr amgylchedd dysgu ei hun yn cael ei hystyried a'i chynllunio'n ofalus. Er enghraifft:

- A yw'r cynllun eistedd yn rhoi ystyriaeth i ddefnyddio llaw dde/chwith, anghenion synhwyrdd neu gorfforol, cyfeillgarwch neu grwpiau cyfoedion?
- A yw'r amgylchedd yn rhydd o rwystrau ac a oes digon o le i'r dysgwyr hynny a chanddynt anghenion corfforol/symudedd a synhwyrdd?
- A all pob dysgwr gael gafael ar ddeunyddiau ac offer yn hawdd, a fydd yn ei alluogi i gymryd rhan lawn yn ei ddysgu? Gallai hyn gynnwys offer llaw

chwith a dde; prennau mesur darllen; troshaenau lliw; cymhorthion cyfathrebu; systemau gwirio emosiynau; teganau bys a bawd; amseryddion gweledol; taflenni gwaith testun clir, wedi'u cyferbynnu'n dda; fersiynau pen desg o fanciau geiriau geirfa allweddol; a chymorth rhifedd h.y. cyfrifianellau, llinellau rhif etc.

Strategaethau addysgu wedi'u targedu i gefnogi pob maes angen.

Os oes dysgu ac addysgu da, efallai y bydd rhai disgyblion yn dechrau arddangos anghenion sy'n dod i'r amlwg neu gall fod ganddynt angen a nodwyd y mae angen strategaethau wedi'u targedu yn yr ystafell ddosbarth ar ei gyfer. Yr ymateb cyntaf i gynnydd annigonol yn aml fyddai addysgu sydd wedi'i dargedu at feysydd gwendid dysgwr.

Bydd disgwyl i staff weithio mewn ffordd sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn gyda'r disgybl a'r rhieni i dreialu a gwerthuso pa strategaethau sy'n cefnogi'r disgybl orau. Bydd tystiolaeth effaith y strategaethau hyn a dargedir yn llywio prosesau cynllunio a gwneud penderfyniadau sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn yn y dyfodol.

Ymyriadau tymor byr/dal i fyny safonol wedi'u targedu.

Lle ceir dysgu ac addysgu da, a lle rhoddir strategaethau wedi'u targedu ar waith, efallai y nodir bod angen ymyriadau tymor byr/dal i fyny safonol wedi'u targedu ar rai disgyblion hefyd. Ymyriadau yw'r rhain sydd ar gael yn gyffredinol i blant a phobl ifanc o'r un oedran ac sy'n helpu i nodi anghenion sy'n dod i'r amlwg a/neu eu cefnogi i wneud cynnydd digonol. Mae'r rhain yn elfen sylfaenol o addysgu arferol o ansawdd uchel, a byddant yn cefnogi gwahanol anghenion sy'n dod i'r amlwg, neu feysydd o anghenion a nodwyd, yn y meysydd canlynol:

- **Gwybyddiaeth a Dysgu**- efallai y bydd angen rhaglenni penodol ar rai plant a phobl ifanc sy'n dangos nodweddion anawsterau dysgu cymedrol, difrifol neu ddwys, neu anawsterau dysgu penodol, megis dyslecsia neu ddyspracsia, i'w helpu gyda chynnydd mewn gwybyddiaeth

a dysgu. Efallai y bydd gan rai o'r plant a'r bobl ifanc hyn anawsterau synhwyraidd, corfforol ac ymddygiadol cysylltiedig.

- **Cyfathrebu a Rhyngweithio** - gallai rhai plant a phobl ifanc brofi anhawster mewn un, rhai, neu bob agwedd ar leferydd, iaith a chyfathrebu. Gall y maes angen hwn gynnwys plant a phobl ifanc ag oedi mewn iaith a lleferydd, namau neu anhwylderau, anawsterau dysgu penodol megis dyslecsia a dyspracsia, amhariad ar y clyw a'r rheini sy'n dangos nodweddion ar y sbectrwm awtistig; gall hefyd gwmpasu rhai plant a phobl ifanc ag anawsterau dysgu cymedrol, difrifol neu ddwys. Bydd yr ystod o angen yn cynnwys y rheini y mae eu hanawsterau iaith a chyfathrebu'n deillio o nam synhwyraidd neu gorfforol parhaol.
- **Anawsterau Ymddygiad, Emosiynol a Datblygiad Cymdeithasol** - bydd rhai plant a phobl ifanc yn dangos nodweddion anawsterau emosiynol ac ymddygiadol. Gallant fod yn swil neu'n unig, yn aflonyddgar, yn orfywiog neu'n dangos diffyg canolbwyntio; gall fod ganddynt sgiliau cymdeithasol annatblygedig; neu efallai eu bod yn dangos ymddygiad heriol.
- **Synhwyraidd a/neu Gorfforol** - mae'r maes angen hwn yn cynnwys y sbectrwm eang o anawsterau synhwyraidd, amlsynhwyraidd a chorfforol. Mae'r ystod synhwyraidd yn ymestyn o fyddardod dwys a parhaol neu amhariad ar y golwg hyd at lefelau llai o golled, a all fod dros dro yn unig. Gall namau corfforol godi o achosion corfforol, niwrolegol neu fetabolig, y mae angen mynediad priodol at gyfleusterau ac offer addysgol arnynt yn unig. Gall eraill arwain at anghenion dysgu a chymdeithasol mwy cymhleth; bydd rhai plant a phobl ifanc yn cael anawsterau amlsynhwyraidd, a bydd gan rai anawsterau corfforol cysylltiedig.

I rai plant a phobl ifanc, bydd eu hangen a nodwyd yn cyd-fynd yn glir ag un o'r meysydd hyn, ond mae gan rai anghenion sy'n rhychwantu dau neu fwy o feysydd, ac i eraill efallai na fydd union natur eu hanghenion yn glir ar y dechrau. O ganlyniad, mae'n bwysig cynnal asesiad(au) unigol manwl i gael

dealltwriaeth gywir o unrhyw rwystrau i ddysgu. Dylai gwella darpariaeth ac adolygu ei heffeithiolrwydd wrth sicrhau cynnydd fod yn rhan annatod o asesiad sy'n llywio dysgu ac addysgu.

Lle mae angen cymorth ychwanegol i ddatblygu arferion ysgol, mae gan bob ysgol a lleoliad yng Nghastell-nedd Port Talbot fynediad at y cynnig cymorth lleol gan yr awdurdod lleol a'i bartneriaid ehangach, gan gynnwys gwasanaethau iechyd y GIG, i gael cyngor ar nodi'n gynnar ac ystod eang o ymyriadau i fynd i'r afael ag anghenion sy'n dod i'r amlwg.

Darpariaeth Ddysgu Ychwanegol (DDdY)

Ystyr darpariaeth ddysgu ychwanegol (DDdY) yw darpariaeth sy'n ychwanegol at neu'n wahanol i'r hyn sydd ar gael fel arfer mewn ysgol brif ffrwd. Wrth gwrs, bydd DDdY ychwanegol yn gwella'r hyn sydd ar gael ar lefel gynhwysol ac yn adeiladu ar arferion hynod effeithiol yn y lle cyntaf.

Er mwyn cael effaith barhaus ar ddysgu, mae angen i unrhyw DDdY fod yn gysylltiedig ag addysgu dosbarth cyfan. Nid y disgybl sy'n gyfrifol am wneud y cysylltiadau rhwng cynnwys yr ymyriad a'r cwricwlwm a ddefnyddir yn yr ystafell ddosbarth. Gan ystyried mai disgyblion ag ADY yn aml yw'r rhai sy'n ei chael hi'n anodd cael gafael ar ddysgu, mae integreiddio'r ymyriad â'r cwricwlwm prif ffrwd yn hanfodol. Hefyd, bydd angen monitro effaith y DDdY o ran pa mor effeithiol y mae wedi bod wrth fynd i'r afael ag unrhyw ddiffyg sgiliau. Mae dewis y DDdY gywir ar gyfer y plentyn a'i ADY yn hollbwysig.

Mae'n rhesymol disgwyl i ysgol ddarparu strategaethau penodol ac ymyriadau a arweinir gan oedolion i fynd i'r afael â rhwystrau nodweddiadol i ddysgu. Byddai'n gwneud bywyd yn llawer haws pe bai'n bosib rhagnodi cyfres o DDdY sy'n seiliedig ar dystiolaeth ar gyfer pob ysgol. Fodd bynnag, mae'r realiti'n llawer mwy cymhleth na hynny gan y bydd angen i bob ysgol ddarparu'r DDdY sy'n mynd i'r afael â'r rhwystrau i ddysgu a nodwyd ar gyfer ei phlant a'i phobl ifanc ei hun yn benodol. Bydd y DDdY y mae ysgol yn ei darparu'n unigryw, yn gyd-destunol ac yn adlewyrchu anghenion ei chymuned ei hun.

Gan ddibynnu ar gyd-destun yr ysgol (maint, lleoliad, cyllideb), bydd y sbardun ar gyfer gwella DDdY yn wahanol ar gyfer pob ysgol. Er enghraifft, gallai hyn gynnwys newid i garfanau ysgolion presennol neu'r dyfodol; yr angen i fynd i'r afael â thanberfformiad gwahanol grwpiau ADY; mynediad at arbenigedd

mewn gwahanol ffyrdd; neu benderfyniad i gymryd cip o'r newydd ar yr hyn sy'n digwydd yn yr ysgol. O ganlyniad, rôl y Cydlynnydd Anghenion Dysgu Ychwanegol, ar y cyd â'r Uwch-dîm Arweinyddiaeth a chefnogaeth yr awdurdod lleol, fydd cynghori, cefnogi a herio systemau a phrosesau'r lleoliad addysg i gadarnhau pa ddarpariaeth addysgol y mae angen ei sefydlu i gefnogi dysgwyr ag ADY.

Mae proses Cynllunio ac Adolygu flynyddol yr awdurdod lleol yn hwyluso'r broses uchod, gan ddarparu cyfle i ysgolion fyfyrion ar lefel bresennol yr ADY, y DDdY sydd ar waith, a'r hyn y mae angen ei wneud i wella canlyniadau a chynnydd ymhellach i ddysgwyr ag ADY. Yn ogystal, mae Fframwaith Hunanwerthuso ADY hefyd ar gael i ysgolion, yn seiliedig ar ddogfen Estyn - *Arweiniad Atodol: Anghenion Dysgu Ychwanegol Hydref 2024*, y gellir ei defnyddio i gefnogi ysgolion i werthuso agweddau penodol ar eu darpariaeth eu hunain.

Er nad yw'n bosib dweud wrth ysgolion pa DDdY y dylid ei darparu, a faint o'r ddarpariaeth y dylid ei darparu, mae'n bosib cytuno ar safonau gofynnol. Dylai pob ysgol ddisgwyl, wrth arfer ei swyddogaethau o dan y Ddeddf ADYTA a glynu wrth ei hegwyddor sylfaenol o addysg gynhwysol, gymryd pob cam rhesymol i sicrhau darpariaeth a fydd yn cael gwared ar rwystrau i ddysgu.

Pan fydd ysgol yn ystyried yr angen i gynyddu ei gallu i ddarparu DDdY i ddileu rhwystrau i ddysgu, bydd ganddi fynediad at ystod o gymorth arbenigol drwy Gynnig Cymorth Lleol yr awdurdod lleol a'i bartneriaid ehangach, gan gynnwys gweithwyr ieuchyd proffesiynol.

Rolau a chyfrifoldebau yn yr ysgol

Rôl y Corff Llywodraethu

Mae Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a Thribiwnlys Addysg Cymru (2018) yn nodi mai'r corff llywodraethu sy'n bennaf gyfrifol am benderfynu a oes gan blant a phobl ifanc ADY neu beidio, a lle bo'n berthnasol, i baratoi a chynnal y CDU.

Pan ddaw i sylw corff llywodraethu ysgol a gynhelir yng Nghymru y gall fod gan blentyn neu berson ifanc sy'n ddisgybl cofrestredig yn yr ysgol anghenion dysgu ychwanegol, rhaid iddo benderfynu a oes gan y plentyn neu berson ifanc anghenion dysgu ychwanegol neu beidio.

Os bydd corff llywodraethu'n penderfynu o dan adran 11 fod gan blentyn neu berson ifanc anghenion dysgu ychwanegol, rhaid iddo:

a) baratoi cynllun datblygu unigol ar gyfer y disgybl oni bai fod unrhyw un o'r amgylchiadau yn isadran (2) yn berthnasol, a

b) chynnal y cynllun, oni bai fod yr amgylchiadau ym mharagraff (b) neu (ch) o is-adran (2) yn berthnasol. (Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018)

Dylid cyflawni'r cyfrifoldeb hwn, fel sy'n wir am y rhan fwyaf o swyddogaethau'r corff llywodraethu, gyda'r nod o gymryd rôl strategol yn gyffredinol. Mae rôl strategol yn golygu bod y corff llywodraethu yn penderfynu sut yr hoffai i'r ysgol gyflawni'r cyfrifoldeb hwnnw ac yn sefydlu fframwaith strategol ar gyfer gwneud i hyn ddigwydd.

Mae gan y Pennaeth ac aelodau eraill o dîm arweinyddiaeth yr ysgol gyfrifoldeb gwirioneddol am reoli ac arwain yr ysgol, gan ddilyn y fframwaith strategol a sefydlwyd gan y corff llywodraethu. Mae gan y Pennaeth gyfrifoldeb uniongyrchol am arweinyddiaeth, rheolaeth a threfniadaeth fewnol yr ysgol. Mae'r Pennaeth hefyd yn cynghori ar fframwaith strategol y corff llywodraethu, yn ogystal â'i roi ar waith.

Drwy hyn, bydd y corff llywodraethu'n cyflawni'i gyfrifoldeb o benderfynu a oes gan blant a phobl ifanc ADY ai peidio, drwy sefydlu fframwaith strategol i sicrhau bod pob dysgwr ag ADY yn cael ei nodi a bod DDdY yn cael ei darparu i ddiwallu'i anghenion. Bydd hyn wedyn yn cael ei amlinellu o fewn CDU. Bydd y Pennaeth a'r Uwch-dîm Arweinyddiaeth yn datblygu'r systemau a fydd yn nodi bod gan y dysgwyr hynny ADY a byddant yn rhoi DDdY ar waith yn ôl y gofyn. Fel rhan o'r ymdrech hon, bydd y Pennaeth a'r Uwch-dîm Arweinyddiaeth yn llunio CDU yr ysgol, yn datblygu ymarfer sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn ac yn gwneud trefniadau ar gyfer ymyriadau wedi'u targedu a mewnbwn arbenigol

yn eu lleoliad. Bydd y Pennaeth yn adrodd wrth y corff llywodraethu am gynnydd y datblygiadau hyn.

Rôl y Pennaeth

Mae gan y Pennaeth gyfrifoldeb cyffredinol dros roi Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018 a'r Côt Anghenion Dysgu Ychwanegol Cymru 2021 cysylltiedig ar waith, gan chwarae rôl ganolog yn y gwaith o sbarduno newid diwylliannol a datblygu'r cwricwlwm. Yr hyn sy'n allweddol i hyn yw cefnogi'r CADY i ymgysylltu â'r gymuned addysgu gyfan a sicrhau bod pawb yn deall bod diwygio deddfwriaethol yn ymwneud â gwella'r ysgol gyfan. Er mwyn cyflawni hyn, bydd gan y CADY y gallu i ddylanwadu ar benderfyniadau strategol am ADY.

Mae'r Pennaeth yn hybu'r ddealltwriaeth mai'r holl athrawon a staff addysg yw addysgwyr plant a phobl ifanc ag ADY, a'r CADY yw'r unigolyn sydd, ar lefel strategol, yn sicrhau bod anghenion pob dysgwr ag ADY yn y lleoliad addysg yn cael eu diwallu.

Rhaid i'r Pennaeth sicrhau bod y CADY yn rhan o'r uwch-dîm arweinyddiaeth, neu fod ganddo linell gyfathrebu glir iddo. Bydd hyn yn cefnogi'r lleoliad addysg i gynllunio, rheoli a chyflawni'i ddyletswyddau a'i gyfrifoldebau wrth nodi a diwallu anghenion plant a phobl ifanc ag ADY.

Rôl y CADY

Rhaid i bob ysgol brif ffrwd a gynhelir yn Abertawe benodi person dynodedig a fydd yn gyfrifol am gydlynu'r ddarpariaeth ar gyfer dysgwyr ADY. Adwaenir y person hwnnw fel y Cydlynnydd Anghenion Dysgu Ychwanegol neu CADY. Y CADY yw'r unigolyn sydd, ar lefel strategol, yn sicrhau bod anghenion pob dysgwr ag ADY yn cael eu nodi a'u diwallu.

Er mwyn cyflawni'r uchod mae'n hanfodol bod staff yn cael eu defnyddio'n effeithiol, yn cael eu cefnogi'n dda a bod ganddynt gynnig dysgu proffesiynol parhaus priodol. Mae hefyd angen dyrannu adnoddau digonol a darparu DDdY effeithiol. Gellir dangos tystiolaeth o'r rhain drwy eu heffaith ar gynnydd

disgyblion. O ganlyniad, dylai fod y CADY yn rhan weithredol o benderfyniadau ynghylch y ddarpariaeth ariannol ar gyfer dysgwyr ag ADY.

Ni ddisgwylir i'r CADY ymwneud yn uniongyrchol â'r broses o gefnogi pob dysgwr ag ADY o ddydd i ddydd; cyfrifoldeb yr athro dosbarth yw hyn. Mae gan yr holl staff sy'n gweithio gyda phlant a phobl ifanc ag ADY gyfrifoldeb dros sicrhau bod eu hanghenion yn cael eu nodi a'u diwallu.

Gwreiddio Ymagwedd sy'n Canolbwyntio ar yr Unigolyn

Mae gwreiddio cyfranogaeth rhieni a disgyblion yn seiliedig ar dystiolaeth helaeth fod mwy o gyfranogaeth gan rieni a disgyblion yn cael effaith ddramatig ar gynnydd, cyrhaeddiad a chanlyniadau ehangach, yn ogystal â gwella presenoldeb ac ymddygiad. Mae hyn yn arbennig o berthnasol i blant a phobl ifanc ag ADY, sydd eisoes yn ddisgyblion sy'n agored i niwed.

O ganlyniad, mae'r côd yn nodi'n glir:

'Bod yn rhaid i berson sy'n arfer swyddogaethau o dan y Ddeddf, sy'n ymwneud â phlentyn neu berson ifanc unigol, roi sylw i:

A) farn, dymuniadau a theimladau'r plentyn a rhiant y plentyn neu'r person ifanc;

B) pwysigrwydd y plentyn a rhiant y plentyn neu'r person ifanc yn cymryd rhan mor llawn â phosib mewn penderfyniadau sy'n ymwneud ag arfer y swyddogaeth dan sylw; a

C) phwysigrwydd rhoi'r wybodaeth a'r cymorth angenrheidiol i'r plentyn a rhiant y plentyn neu'r person ifanc er mwyn gallu cymryd rhan yn y penderfyniadau hynny.

Mae'r ddyletswydd hon yn adlewyrchu'r ethos Ymarfer sy'n Canolbwyntio ar yr Unigolyn. '

Mae amrywiaeth o hyfforddiant ac adnoddau ar gael yn lleol, yn rhanbarthol ac yn genedlaethol i gefnogi ymarferwyr i ddefnyddio Arferion sy'n Canolbwyntio ar yr Unigolyn.

Bydd pob ysgol yng Nghastell-nedd Port Talbot wedi derbyn ac yn parhau i dderbyn hyfforddiant parhaus mewn perthynas ag Ymarfer sy'n Canolbwyntio ar yr Unigolyn a Chanlyniadau. Mae'r ALL wedi datblygu cyfoeth o offer ac adnoddau sydd ar gael i ysgolion i gyflawni eu cyfrifoldebau fel yr amlinellir yn y côd mewn perthynas â mabwysiadu ymagwedd sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn. Yr hyn sy'n allweddol i broses benderfynu Castell-nedd Port Talbot yw rôl yr Adolygiad sy'n Canolbwyntio ar yr Unigolyn (gweler Dogfen 'Egwyddorion' ADY Castell-nedd Port Talbot).

Pontio

Mae gan bartneriaid rôl hanfodol wrth hyrwyddo hawliau a lles plant a phobl ifanc a'u helpu i gyrraedd eu llawn potensial. Felly, dylent fod yn ymrwymedig i weithio mewn modd sy'n cyd-fynd â'r egwyddorion a amlinellir isod:

- Cynllunio cynnar.
- Cydweithio amlasiantaethol.
- Cyfathrebu o ansawdd da.
- Hyrwyddo cynhwysiad.

Dylai pob un o'r uchod gael ei ategu gan ddull sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn.

Mae'n bwysig bod pontio ar gyfnodau allweddol yn:

- Briodol yn ddatblygiadol ac yn adlewyrchu aeddfedrwydd, galluoedd gwybyddol, amgylchiadau cymdeithasol a phersonol, ac anghenion cyfathrebu'r plentyn a'r person ifanc;
- Cynnwys anghenion cyfannol y plentyn a'r person ifanc wrth iddynt symud ymlaen drwy eu haddysg a symud i'r dyfodol; a
- Dyheadol o ran nodau'r plentyn a'r person ifanc yn y dyfodol a'r canlyniadau sy'n bwysig iddynt.

Er mwyn sicrhau proses bontio effeithiol, pan fydd plentyn neu berson ifanc ar gam hanfodol yn ei addysg, dylai'r corff perthnasol sydd â chyfrifoldebau dros baratoi, ystyried a chynnal CDUau gynllunio ar gyfer y newidiadau hyn ymhell ymlaen llaw. Gall Tîm Cynhwysiad Castell-nedd Port Talbot gynnig cymorth a

chyngor i ysgolion a rhieni/gofalwyr mewn perthynas â hwyluso prosesau pontio allweddol i blant a phobl ifanc ag ADY.

Dylid ystyried Plant sy'n Derbyn Gofal wrth reoli prosesau pontio, ar y cyd â'r Cydlynnydd Addysg ar gyfer Plant sy'n Derbyn Gofal.